

NOVAC ZA FINALIZACIJU ZADARSKOG PROGRAMA OSIGURAN JE KROZ PROJEKT HERA, A RADOVI SE VODE POD PASKOM ZADARSKE KONZERVATORICE BARBARE PERANIĆ

KULTURNNA RUTA zadarskim utvrdama

PIŠE PREDRAG OPAČIĆ
 SNIMIO LUKA GERLANC/EPH

Grad Zadar i županijska razvojna agencija ZADRA od Konzervatorskog su odjela prije tri godine zatražili prijedlog kulturne rute uz gradske bedeme s mogućnosti obnove kulturnih dobara povezanih s bedemima. Konzervatori su u tome vidjeli otvaranje prostora za izradu kompletne arhitektonске dokumentacije svih sačuvanih bedema na Poluotoku, što je i učinjeno uz korištenje 3D laserske metode snimanja, ali i mogućnost ponovnog prepoznavanja zanemarenih, zapuštenih i javnosti zatvorenih kulturnih dobara.

Tri godine poslije, nakon izrade dokumentacije postojećeg stanja, konzervatorsko-restauratorskih elaborata i projekata obnove, ne samo što je kulturna ruta obilaska fortifikacijskog sustava Zadra utvrđena, nego su završeni i radovi na dva od tri njezina buduća punkta – obnovljena su Vrata sv. Krševana i Prolaz cara Augusta, a preostalo je još u rujnu završiti Mali Arsenal kao buduću polaznu točku rute gdje će biti smješten multimedijalni, izložbeni i virtualni centar za posjetitelje.

Novac je osigurana kroz projekt HERA koji je za Zadarsku županiju vodio Lovro Jurišić.

Kulturna ruta obilaska fortifikacijskog sustava Zadra je utvrđena, a završeni su i radovi na dva od tri njezina buduća punkta – obnovljena su Vrata sv. Krševana i Prolaz cara Augusta, a preostalo je još u rujnu završiti Mali Arsenal kao buduću polaznu točku rute gdje će biti smješten multimedijalni, izložbeni i virtualni centar za posjetitelje

PROJEKTI

- Naš udio u tom 8,8 milijuna eura vrijednom međunarodnom projektu je 830.000 eura. Na obnovu Vrata sv. Krševana utrošeno je milijun i 260.000 kuna, a na uređenje Prolaza cara Augusta 630.000 kuna - kaže Jurišić, kojega početkom ovog tjedna očekuje prezentacija dosad obavljenog posla na obnovi, revitalizaciji i prezentaciji gradskih bedema.

Blistav javni prostor

Car August vladao je od 27. godine prije Krista do 14. godine poslije Kr. i u tom je razdoblju Zadrę darovao "kule i zidine", čiji se jedini preostali trag nalazio u zapuštenom i obraslom Prolazu cara Augusta.

- To je jedinstvena mikrolokacija na kojoj je sačuvana kronologija gradnje obrambenog sustava Zadra od prijelaza iz stare u novu eru, preko kasne antike, pa sve do srednjeg vijeka. Repräsentativnost ove

mikrolokacije nije dolazila do izražaja zbog njezine potpune zapuštenosti i nedostatka svijesti o njezinoj važnosti, premda je, što je sada vidljivo, vrlo prezentabilna. Projektom su realizirana arheološka istraživanja prostora između antičkog i ranosrednjovjekovnog bedema, pažljivo su očišćeni zidovi bedema od raslinja i zemlje, obavljena su konzervatorska istraživanja i konzervatorski radovi. Dvorište je uređeno kao mjesto za odmor nakon obilaska, postavljen je infopano - navodi Barbara Peranić iz zadarskog Konzervatorskog odjela pod čijim su nadzorom obavljani radovi.

- Prolaz je bio u zaista groznom stanju i tek se sada vidi koliko je ovo vrijedna lokacija - kaže Peranić, vidljivo zadovoljna sjajno obavljenim poslom.

Na svoje su došli i učenici obližnje Pomorske škole, ali i roditelji koji djecu dovode

u neku od ambulanti Doma zdravlja, čija se zgrada naslanja na novouređenu "čekaonicu na otvorenom". Hortikulturnim uređenjem i postavljanjem klupa i reflektorske rasvjete ovaj je prostor dobio posve drugu dimenziju, o kojoj će nadalje brinuti komunalci iz "Nasada". Zapušten i mračan kutak u srcu grada odjednom je zablistao kao prelijep javni prostor.

Obnova Vrata sv. Krševana bila je kudikamo zahtjevnija, bila su u lošijem stanju nego se pretpostavljalo, pa su radne dodatne analize i dodatni projekti. Veći dio problema izazvao je automobilski promet kroz Vrata i preko njih po gradskim bedemima, sol i vrijeme činili su svoje, a na statiku su djelovale i sada uklonjene crnike s gradskih bedema. Projekt je izradila "Vektra" iz Varaždina u suradnji s Hrvatskim restauratorskim zavodom, Odjelom za kamen iz

B. Peranić:
 Prolaz je bio u
 zaista groznom
 stanju

Zadarska konzervatorica Barbara Peranić na novouređenom Prolazu Cara Augusta

Splita, a radove je izveo splitski "Neir".

Kamen 'mironja' na testu

- Procjenjivalo se da će nam trebati osam mjeseci, a mi smo u tom roku uspjeli obaviti i sve dodatne radove iako pješački promet nije uopće prekidano -

kaže konzervatorica Peranić, posebno napominjući kako je obnova Vrata sv. Krševana iskorištena i kao testni, ogledni primjer za buduću cjelovitu obnovu bedema, pa su u popločavanju korištene kocke kamena "mironja" koji bi se, ako položi test, mogao ugra-

điti cijelom dužinom bedema.

Prolaz kroz Vrata dobio je i antigrafitnu zaštitu, uklonjena su sva oštećenja i korodirani metalni dijelovi, a očišćeni su u zidine inkorporirani elementi antičkog slavoluka, što ga je u spomen na svog supruga Kvinta Lepika Basa krajem 1. ili početkom 2. stoljeća dala sagraditi Melia Anniana. Za slavoluk s kipovima i popločenje obližnje tržnice platila je nešto više od 600.000 sestercija, što je bila vrijednost od oko 49 kilograma čistog zlata.

U iskoristive povijesne priče s kulturne rute po zadarskim bedemima svakako spada i ona o sada obnovljenom i zaštićenom južnom portalu Vrata sv. Krševana koji je 1573. građen kao spomen na Lepantsku bitku i poginule zadarske pomorce.

Olovni projektili za pračke

•• Bedem u Prolazu cara Augusta je konsolidiran kamenom koji je već bio u njega ugrađen – ni jedan novi nije dovezen, sve su fuge ručno uklonjene i napravljene nove, a završno je kamenje doslovno vraćeno na svoje autentično mjesto! Po projektu 'Vektre' iz Varaždina, radove je izveo zadarski 'Credo-Ing', a u cijeli su projekt uključeni i arheolozi Arheološkog muzeja koji su, među ostalim, otkrili i devet olovnih projektila za pračke s utisnutim grčkim imenima na svakome od njih. U Arheološkom su muzeju do sada bila izložena samo tri takva projektila.